

**UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA MILLIY SINFLARDA YOZMA ISH
MASHG'ULOTLARINI OLIB BORISH, BAHOLASH VA SAMARADORLIKGA
ERISHISHNING INTERAKTIV USULLARI**

Sartayeva SHahnoza Saidaminovna

10 Maktab Ingliz tili fani o'qituvchisi, Toshkent tumani,

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7032199>

Toshkent viloyati Yurtimizda rivojlanib borayaotgan hayot tarzimizning asosiy sabablaridan biri bu-ta'limga bo'lgan katta e'tibor bo'lsa keyingisi bu yoshlarning salohiyatini oshirishga, qo'llab quvvatlashga bo'lgan katta imkoniyatlarda ko'rishiz mumkin. Prezidentimiz SH.Mirziyoyev tomonidan 2021-yil 19-mayda qabul qilingan PQ 5117 sonli "O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA XORIJIY TILLARNI O'RGANISHNI OMMALASHTIRISH FAOLYATINI SIFAT JIHATDAN YANGI BOSQICHGA OLIB CHIQISH TO'G'RISIDA" gi qarori Xalq Ta'limi tizimi uchun, yurtimiz kelajagi uchun juda katta yangilik bo'ldi. Ta'lim tizimi tubdan yangilash bu pedagoglarimizning salohiyatini oshirishni, ularni Xalqaro tajribalarni egallagan holda dars o'tish mahoratlarini oshirib borishni talab qiladi. Jahonning rivojlangan davlatlari ta'lim tizimiga asoslangan o'quvchilarimizni Xalqaro baholash, test tizimlariga tayyorlab borish yo'lga qo'yilmoqda.

Hozirgi kunda jamiyatimizning har bir sohasida chet tiliga qaratilgan e'tibor va talab ortib bormoqda. O'z sohasining yetuk mutahasisi bo'lmoqchi bo'lgan har bir inson biror bir chet tilini bilish Sertifikatiga ega bo'lishi lozim. Sertifikatga ega bo'lish esa boshqa hamkasblar orasida katta ustuvorlikka erishishdir. Davlat tilidan tashqari biror bir chet tilini biladigan hodim esa soha yetakchisi, xalqaro aloqalarning mutahasisi, jamiyatning ishongan shahsi hisoblanadi. Shuning uchun Oliy va Xalq Ta'lim tizimida kadrlarni Sertifikatlashning yangi tizimlari joriy qilinyapti.

Xalqaro chet tilini bilish Sertifikatlarini olish uchun ma'lum bir tilni mukammal bilish, undan foydalanish, fikrini og'zaki va yozma ravishda bema'lol bayon etishlari lozim. Respublikamizning umumta'lim maktablarining milliy sinflarida yozma ishlarni tashkillashtirishning yillik rejalari belgilab olingan. O'quv yili davomida har bir sinf kesimida yozma ishlar bosqichma bosqich darajalarini oshirgan holda o'qitilib, o'rgatilib boriladi. Yozma topshiriqlarni boshqa 3ta skillar (gapirish, tinglash, o'qish malakalari) orqali birga olib boriladi. Har 4ta til bilish malakasi ham biri-biri uchun muhim, bir-birini to'ldiruvchi hisoblanadi. Faqat bittasiga yondoshib qolgan pedagog va o'rganuvchi tilni o'rganishdagi amaliyoti to'liq hisoblanmaydi va samaradorlikka erishib bo'lmaydi. Boshlang'ich sinflarda ilk yozma ish topshiriqlaridan harf, so'z diktanti, iboralar, ma'lum bir mavzuga oid so'zlarni yoddan yozish

mashg'ulotlari olib boriladi. Ularni baholashda aniq mezonlardan ko'ra ularni qo'llab quvvatlash maqsadida rangli kartochkalardan foydalanish, so'zni doskaga yozib o'zini o'zi tekshirish va to'g'irlash (self-assesment) ni rivojlantirib borish maqsadga muvofiqdir. Ilk maktab yoshidagi o'quvchilarni tilni o'rganishdagi bazi xato kamchiliklariga e'tibor bermaslik yoki xatolarni tuzatishda to'g'ri tushuntirish olib borish lozim. Sababi ularni tanqidlar qo'rqitib va o'rganishga bo'lgan qiziqishni, motivatsiyani yo'qotishga olib kelishi mumkin.

Keyingi sinflarda yozma mashg'ulotlarni olib borishda o'quvchiga birmuncha ixtiyoriylik va shahsiy fikriga tayangan holda gaplar tuzishga undash maqsadga muvofiqdir. Ularni yoqtirgan narsalari haqida, sevgan mashg'ulotlari, boshidan o'tkazgan voqealari, ixtiyoriy shopping list (savdo ro'yxat)lar, turli xil letters(xatlar), cards (taklifnoma, tabriknoma) bilan dars mashg'ulotlarini boyitib borish juda ham muhim hisoblandi. O'quvchilarimiz bu yoshda ancha o'zlarini hurmat qiladigan, shahsiy qiziqish va istaklarga tayanadigan yoshga yetgan bo'ladi. Yanada yozma topshiriqlarni olib borayotganda o'rta sinf yoshidagi bolalarda ularni mustaqil ish (project work)larni tayyorlashga undash ham juda katta samaradorlikka erishish usullaridan biridir. Navbatdagi bosqichimiz o'quvchilarimizning yozma ishlarini, mustaqil ish (project work)larini tekshirish bo'ladi. Bunda ham bizga interactive (o'zaro fikr almashib) usullardan foydalanishimiz maqsadga muvofiq hisoblanadi Bu orqali o'quvchilarni kichik guruh va jamoa bo'lib ishlashga, hamkorlikda til o'rganishning samarali usullarini tadbiiq etish orqali yuqori natijalarga erishish mumkin.

O'quvchilar yozma topshiriqlarni ixtiyoroy, ijodiy fikrga tayanib o'rganib borar ekan bu ularda tanqidiy fikrlashni ham oshirib boradi. Yaniki endi o'quvchi nafaqat mustaqil yozaoladi balki endi u (he or she) o'z tengdoshlari ishini (peer assessment) tekshira oladi. Hamkorlikda ishlash orqali bir-birlariga xatolar ustida ishlash uchun maslaxat berish bilan o'quvchilarimizda yozish (writing) ko'nikmasi yanada oshib, rivojlanib boradi.

Umumta'lim maktablarida yuqori sinflarda chet tili o'qitilishi Xalqaro standartlar asosida B1, B2 darajada bo'lishi lozimligi belgilab qo'yilgan. Belgilab berilgan rejani amalga oshirish esa mustahkam kompleks darajasidagi darslarni tashkil qilish lozimligini belgilab beriladi. Yuqori sinf o'quvchilari psixologiyasi ancha murakkab va tartibli. Yaniki endi ular o'zlari nima xoxlashlarini nima qilishi kerakligini o'z oldilariga aniq maqsad qilib qo'yib olgan bo'ladi. O'quvchilar bu yoshda yaxshi ta'lim olishlari lozimligini to'liq anglab yetadilar va ularning ko'pchiligi o'z oldiga maqsadlar qo'ygan holda chet tili fanlarini mukammal o'rganishga kirishgan. Mustaqil adabiyotlar, internet manbalaridan

foydalangan holda til o'rganishning ijtimoiy manbalaridan ham keng foydalanib borishadi. Maktab darsliklariga qo'yilgan talab ham bitiruvchi yoshlarni Xalqaro baholash tizimlariga tayyorlash ularni yangi ijtimoiy hayotga o'rgatishga qaratilgan.

Yuqori sinf ingliz tili darsliklarida yozma mashg'ulotlarni olib boorish ancha murakkablashgan va darajasi yuqori bo'ladi. O'quvchilar dars mashg'ulotlari davomida rasmiy va norasmiy yozuv turlari haqida o'qitilib boriladi. Bunda ham ularga fikr bildirishda ixtiyoriylik beriladi. Mavzular majburiy belgilab qo'yilgan lekin topshiriqlarga o'quvchilarning qanday fikr bildirishi, qaysi darajadagi so'zlardan foydalanishi ixtiyoriy hisoblanadi. O'quvchilarni yozma topshiriqlarni baholashda ham o'qituvchilar xalqaro chet tilini bilish darajasini baholash tizimlariga tayangan xolda baholashadi. Muhokama va hamkorlikka asoslangan baholash ham yuqori sinflarda ham juda samarali hisoblanadi.